

ምዕራፍ ሸሞንተ

ዓርስኻ ምኽካል

ዕላማታት እዚ ምዕራፍ:-

ነዚ ምዕራፍ እዚ ምስተምሃርኩም:-

- ሕማቕ መልክዓት ተፀባይነት ትግንዘቡ።
- ረብሓ ክእለትካ ምፍላጥ ትርድኡ።
- ንዝለዓለ ውዕኢት ስራሕ ክብሪ ምሃብን ካብ ካልኣት ምምሃርን ንዓርሰ እምነት ዘለዎ ረብሓ ትግንዘቡ።

8.1. ባህሊ ዓርሰ ምኽካል ምዕባይ

8.1.1. ተፀባይነት ምውጋድ

እሊ 8.1 ዓርሰኻ ናይ ምኽካል ተግባር

ሰእሊ 8.2 ዕግዕተኛታት ምፅዋት

- ካብቶም ክልተ ሰእልታት ዓርሰኻ ናይ ምኽካል ግዕሪ ዝርእ ኣበዮናይ እዩ?
- ዕግዕተኛነት ከመይ ይውገድ?

ቆርቦት ብርሕሱ ቆልዓ ብንኡሱ

ወይዘሮ ለተብርሃንን አይተ ሐለፎምን አብ መቐበሊ ጋሻ (ሳሎን) ከፍ ኢሎም ሻሂ እናሰተዩ ዜና ይሰምዑ ነይሮም። አይተ ሐለፎም ዝፈልጥዎ ሰብ ሃንደበት ኣብቲ ቴሌቪዥን ርእዮም። “ለተብርሃን እዚ ሰብ ሃይለ ይበሃል መተዓብይተይ እዩ” ኢሎም። ሽዑ ንሽዑ እታ መንበሲት ዜና ኣቶ ሃይለ መስርሒ መንበሪ ገዛ ዝኸውን ቦታ ካብ ሕጊ ወፃኢ ብዝኾነ መንገዲ ንምርካብ ጉቦ ክህብ ከሎ ተታሒዙ። በዚ ምክንያት እውን ሎሚ ብዝወፀለ መጋባእያ ቅፅዓት ማእሰርትን ገንዘብን ተፈሪድዎ” ኢላ ተዛሪባ። አይተ ሐለፎም ብዝሰምዕዎ ዜና ደንጊዎም። ካብኡ “አየ ሃይለ! ተምሃሮ እንዳሃለና እውን ኣብ ፈተና እዋን ኸነቕድሖ ባኒ፣ ከረሚላ፣ ደፍተርን እርስሳን የምፀአልና ነይሩ በሉ።

ለካ “ቆርቦት ብርሕሱ ቆልዓ ብንኡሱ” ዝበሃል ነዚ እዩ ኢለን ወይዘሮ ለተብርሃን። “ንሱስ ልክዕ ኢኹ ግን ንሕና እውን ኣዕርኽቲ እንተኾንና ካብ ነቕድሖ ግደፍ ዓርስካ ኸአል፣ እቲ ፅግዕተኛነት ይትረፍካ ክንብሎ ነይሩና” በሉ ኣይተ ሐለፎም ብምትካዝ።

ኣብዚ እዋን ወይዘሮ ለተብርሃን ሕርቕ ኢለን “ንስኻትኩምስ እንተትኾኑ ደንቢ ቤት ትምህርቲ ጥሒስኩም ባኒ፣ ከረሚላ፣ ቢሮን ደፍተርን እናተቀበልኩም ተቅድሕዎ ነይርኩም እንዲኹም። እሞ ንስኻትኩም እውን ካብ ሕጊ ወፃኢ ብዝኾነ መንገዲ ረብሓ ረኽብኩም ኢኹም። ጉቦ በሊዕኹም ኢኹም። ስለዚ ንስኻትኩም ውን ፅግዕተኛታት ኢኮኖሚ ኢኹም” በለኦም።

መልመዲ - 1

ኣብቲ ዝቐፈፀ ታሪኽ ተደራኽኩም ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ።

1. ወይዘሮ ለተብርሃን “ቆርቦት ብርሕሱ ቆልዓ ብንኡሱ” ዝበለኣ ኣብነታዊ ኣዘራርባ ብመሰረት እቲ ታሪኽ ግለፁ።
2. አይተ ሐለፎምን አይተ ሃይለን ኣብ እዋን ቁልዕነቶም ኣብ ቤት ትምህርቲ ዝፈፀምዎ ዓይነት መነወሪ ተግባር ሎሚ ንፃኻትኩም እንተደኣ ኣጋጢምኩም እንታይ ትገብሩ?

ዕዮ ጉጅለ

ተምሃሮ ኣብ ሰለስተ ጉጅለ ተጎጂሉ። ካብኡ ብብጉጅለኹም እትፍፅምዎም ቀዲሎም ዘለዉ ተግባራት ኣዙ። ቀዲልኩም ብመምህርኩም ኣቢልኩም ኣብ ቀረባኹም ናብ ዝርከብ ቢሮ ማሕበራዊ ጉዳይ ኪዱ። ኣብኡውን ንሰብ ሙያታት ቃለ መሕትት ኣካይዱ። በዚ ኣካይዳ ዝኣከብክምዎ ኣበሬታ ኣብ ክፍሊ ተመያየጥሉ።

ጉጅለ ኣደ:- ማሕበራውን ምጣነ-ሃፍታውን ፅግዕተኛነት ዝግለፀሎም ባህርያት ብዝርዝር ፅሒፉ የቕርብ።

ጉጅለ ክልተ:- እዚ ሕማቕ ባህርይ ዘለዎም ሰባት ኣብ ሕብረተሰብ ዘብፀሕዎ ጉድኣት ብዝርዝር ፅሒፉ የቕርብ።

ጉጅለ ሰለስተ:- እዚ ሕማቕ ባህርይ ዘለዎም ሰባት ዘጋጥሞም ፀገምን ጉድኣትን ብዝርዝር ፅሒፉ የቕርብ።

ፅግዕተኛነት ኣብ ዝኾነ ብርኪ ዕድመ ዘሎ ሰብ ብዓቕሙ ክሰርሖ ዝኽእልን ንባዕሉ ዘድልዩ ነገራትን ብካልኣት ክሰርሖ ምድላይን እዩ። ብፍላይ ቀፃላይ መንነትና ዝቕረፅ ካብ እዋን ቁልዕነትና ኣትሒዞ ስለዝኾነ ኣብ ገዛናን ኣብ ቤት ትምህርትናን እነሕልፎ ግዘ ብጥንቃቄ ክንጥቀም ይግባእ። ኣብ እዋን ቁልዕነትና ብዓቕምና ክንሰርሖ እንኽእል ከይሰራሕና እንድሕር ተሪፍና ምስዓብና እዚ ባህርይና ኣቢሩ ይዓቢ'ሞ ንሕማቕ ውድቀት የብፀሓና።

ስለዚ ፅግዕተኛነት ብዓርስና ተኣማሚንና ዓርስና ንኸንመርሖ ፅንቅፋት ስለዝኾነና ብዓቕምና ክንሰርሖ እንኽእል ንምሰራሕ ፃዕሪ ብምግባር ክነውግዶ ይግባእ።

መልመዲ - 2

ሰዲቡ ዘሉ ሕቶ መልሱ።

1. ኣብ ገዛን ቤት ትምህርትን ብዓቕምና ክንፍፅዎም እንክእል ስራሕቲ እንታይ እንታይ እዮም? እዞም ስራሕቲ ብዘይምስራሕ ፅግዕተኛነት ከመይ ይግለፅ?

8.1.2 ፅግዕተኛነትን ዘይሕጋዊ ንግድን (ኮንትሮባንድን)

ስእሊ 8.3 ጉቦ ኣፀያፊ ተግባር እንትኾን ዘይሕጋዊ ነጋዶውን ካብ ሕጊ ኣየምለጡን

- ብዛዕባ ዘይሕጋዊ ንግዲ /ኮንትሮባንድ/ ካብቲ ስእሊ ዝተገንዘብኩምኩ ግለፁ።

ውፅኢት ኣልቦ

ማሞ ብኮንትሮባንድ ዝነግድ ናይቲ ከባቢ ሰብ ኩሉ ይፈልጥ እዩ። እቶም ዝሸጦም ኣቕሑ ኩሎም ሕግን ደንብን ጥሒሶም ስለዝኣትዉ ቀረፅን ታክስን ኣይክፈሎምን። ፍቓድ ንግዲ ኣውጺኡ ብሕጋዊ መንገዲ ስለዘይነግድ ግብሪ ኣይክፍልን እዩ። ካብዚ ሓሊፉ እቶም ዝሸጦም ኣቕሑ ናብ ዓዲ ክኣትዉ ከለዉ ፅርዮቶም ብተቆፃፀሩ

ብዓል ስልጣን ስለዘይፍተሽ ፅርዮቶም ትሑት እዩ። ኮይኑ ግን እቶም ጎረባብቱ ብዛዕባ ጎዳእነት ኮንትሮባንድ ዘለዎም ግንዛብ ትሑት ብምዃን ኣቐሑ ብዝነኣሰ ዋጋ ንምግባእ ናብ ናይ ማሞ ድንኳን ይኸዱ እዮም።

ማሞ ብኸምዚ ዓይነት ኩነታት እናዋቐዐ እንትነብር ካብቶም ጎረባብቱ ሓደ ዝኾነ ብርሃነ ዝብሃል ሰብ ይከታተሎ ነይሩ። ብርሃነ ዓድና ድኻን ንድሕሪት ዝተረፈትን ምዃና ዘሕሰቦ ሰብ ነይሩ። ስለዚ ካብ ሕጊ ወፃኢ ዝኾኑ ስራሕቲ ይፀልእ እዩ። የቃልዕ እውን ነይሩ። ንማሞ እውን ኣቃሊዑ ናብ ሕጊ ንምቕራብ ስለዝሓሰበ ብዙሕ ግዘ ኣቐሑ ዝገዝእ እንዳመሰለ ናብቲ ሹቕ ብምዃና ይዕዘብ ነይሩ።

ሓደ መዓልቲ ማሞ ብስልኪ እንዳውገዐ ኣብ ፅዕነት መኪና ዝተፅዕነ ኣቐሑ ኮንትሮባንድ ናብ ውሽጢ ዓዲ እናኣተዉ ምዃኖም ይሰምዕ። ብርሃነ ሹዑ ንሹዑ ንፖሊስ ኣፍሊጡ። እቶም ኣቐሑ ድማ ኢድ ብኢድ ተታሒዞም። ገዝኡ ምስተፈተሸ ድማ ብዙሕ ገንዘብ ዘውፅኡ ኣቐሑ ኮንትሮባንድ ስለዝተረኸቡ ተወረሱ። ንብዙሕ ዓመታት እናኣከሰ ዝፀንሐ ገንዘብ ብሓደ ሻዕ ስኢንዎ።

ካብኡ ንላዕሊ እውን ናይ ሸውዓተ ዓመት ቅፅዓት ማእሰርቲ ተፈሪድዎ ናብ ቤት ማእሰርቲ ኣትዩ። ኣይተ ብርሃነ ንምክልኻል ኮንትሮባንድ ዝገበሮ ፃዕሪ ዜግነታዊ ግቡእ ካብምፍፃሙ ብተወሳኺ ኣብ ሕጊ ዝተደንገገ ንዝሃቦ ሓበሬታ ኣበል ገንዘብ ክረክብ ኪኢሉ።

መልመዲ - 3

- ኣብቲ ዝቐረበ ምግባብ ተደራሽኩም ነዞም ዝሰፀሱ ሕቶታት መልሱ።
1. ካብ ታሪኽ ማሞ እንታይ ተማሂርኩም?
  2. ንግዲ ኮንትሮባንድ ውፅኢት ኣልቦ ንምንታይ ተባሂሉ?
  3. ኣብ ላዕሊ ዝቐረበ ታሪኽ መሰረት ብምግባር ኣብ ክፍልኹም ተዋስኦ ኣዳሊኹም ኣርእዩ ኣብ መወዳእታ ድማ ብሓባር ተመያየጡ።

ኮንትሮባንድ ዕብዮትን ቅሳነትን ሓንቲ ሃገር ዘማዛብል ገበን እዩ። እዚ ተግባር ገበን ምጣነ ሃፍታዊ ዓቕሚ መንግስቲ ብምድኻም ልምዓት ናይ ምዕንቃፍ ዓብይ አሉታዊ ዕዕንቶ አለዎ። አቐሑ ብምስጢር ዶብ አዝሊልካ ብምውፃእን ብምእታውን ሃገርና ካብ ወፃእን ካብ አታውን አቐሑ ክትረኽቦ ዝግባእ እቶት የስእና። ንግዲ ኮንትሮባንድ ዘይምርግጋእ ዕዳጋ ብምፍጣር ንሕጋዊ ነጋደ ንውድቀት የብፅሕ። ብንግዲ ኮንትሮባንድ መሳርሕታት አፅዋር ዶብ ጥሒሶም ብምስጢር ናብ ውሽጢ ሃገር ይአትዉ። ካብኡ ብሕጊ ተመዝጊቦም ፍቓድ ናይ ዘይተውሃቦም ውልቀሰባት ትሕዝቶ ኮይኖም ንግልጋሎት ራዕድን ስርቅን ይውዕሉ። በተግባር ራዕዲ እቲ ህዝቢ ብዝቐሰነ መንፈስ ብሰላም ሰሪሑ ከይነብር ይገብሮ። ህይወት ንስኽፍታ፣ ስግኣትን ሓደጋን የቃልዕ። ካብዚ ሓሊፉ ራዕዲ አብ ጥዕናን ማሕበራዊ ህይወትን እውን ብዙሓት ፀገማት የብፅሕ።

መልመዲ - 4

ነዘም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ።

1. ንግዲ ኮንትሮባንድ ንሰላም ማሕበራዊ ሂወትን ጥዕናን ጎዳኢ እዩ ዝበሃል ብምንታይ ምክንያት እዩ?
2. ንስኽትኩምክ አብ ንግዲ ኮንትሮባንድ ዝተዋፈሩ ሰባት እንተጋጢመምኹም እንታይ ትገብሩ?

8.2 ንዝበለፀ ውፅኢት ስራሕ ክብሪ ምሃብ

ስእሊ 8.4 ብዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ተሸለምቲ ሃርበኛታት

ስእሊ 8.5 ተሸለምቲ ሃርበኛ ልምዓት

- ኣብቲ ስጻሊ ዘለዉ ሰባት ምስረኣኹም ካብ እትፈልጥዎም ሰባት ብእተፈላለዩ ሙያ ሽልማት ዝረኽቡ እንተሃልዩም ስሞም እንዳጸዋዕኹም ግለፁ።

ምስ ወይዘሮ ኤልሳቤጥ ሓጎስ ዝተገበረ ቃለ መሕትት

ወይዘሮ ኤልሳቤጥ ሓጎስ ኣብ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስቲ ትግራይ ኣብ ወረዳ ክልተ ኣውላዕሎ ነገራት ዝኾና እዶ ክልተ ቆልዑ እንትኾና ብብርኪ ጣቢያ ዘጣዩሽኦ ማሕበር ኣዶ መንበር እዩን። ንዝለዓለ ስራሕ ተሸላሚት'ውን ኮይነን እዩን።

ስጻሊ 8.6 ኣርበኛ ልምዓት ወ/ሮ ኤልሳቤጥ ሓጎስ

ሕቶ - ንሽልማት ዝበቃዕኹን እንታይ ስለዝገበርኹን እዩ?

ወይዘሮ ኤልሳቤጥ - ቅድሚ ሕዚ ኣረስቶት ደቂኣንስትዮ ክልተ ኣውላዕሎ ብልፍንቲ እንተዘይኮይኑ ተወዲበን ኣብ ስራሕ ሕርሻ ብምወፋር ከስቢ ዝረኽባሉን ዝጥቀማሉን ኩነታት ኣይነበረን። መብዛሕትኣን ኣብ ሰብኡተን ዕግዕተኛታት እዩን። ንሽልማት ዘብቅዓኒ ዓብይ ነገር ናይዘን ደቂ ኣንስትዮ እዚኣን ኢኮኖሚያዊ ዓቕሚ ንምሕያልን ዓርሰ እምነት ንክማዕብላ ንምግባር ብማሕበር ብምውዳብይ እዩ።

ሕቶ - እቲ ማሕበር ንምጥያሽ እንታይ አለዓዲሉክን?

ወይዘሮ ኤልሳቤጥ- ኣነ እቲ ማሕበር ቅድሚ ምጥያሽይ ንባዕላይ ዕቡቕ ምንቕስቓስ እገብር ነይረ። ሰራሕተኛታት ልምዓት ጣቢያ ብዙሕ ኣምሂሮሙኒ እዮም። ብዛዕባ ተኸልታት ገደና ምርባሕ ደርሁን ዝተፈላለዩ ናይ ግብርና ኤክስቴንሽን ፓኬጃትን ካብ ኣቶም ብዙሕ ተማሂረ እዮ። ኮይኑ ግን ኣብ ከባብዩይ ዘለዎ ደቂኣንስትዮ እዚ ፍልጠት ኣይነበረንን። ሰራሕን እንዳተረብሓ ኣይኮናን። ስለዝኾነ ንኣኣተን ወዲበ ብሓባር ምንቕስቓስ እንተገይርና ዕቡቕ ውፅኢት ከምንረክብ ተኣማሚኑ። እዚ ሓሳብ ኣብ ኣእምሮይ እንዳሃለወ ሓደ እዋን ናብ ክልል ዓፋር ናይ ምኻድ ዕድል ገጠሙኒ። ኣብ ክልል ኣፋር ማሕበር ልምዓት ኣርቢሑም ሓደርቲ ኢትዮጵያ ዝተብሃለ መንግስታዊ ዘይኮነ ትካል ደቂ ኣንስትዮ ወዲቡ ከፍቲ ዝህብ ምዃኑ ፈሊጠ። ካብኡውን እቲ ማሕበር ኣዘራሪበ 10 ኣዕሩሕን 4 ተፊናትን ሂሶሙኒ። ካብኡ እዞም ኣዕሩሕን ተፊናትን ሒዘ መዲኦ ንደቂ ኣንስትዮ ኣከፋፊለ።

ሕቶ - እቲ ማሕበር ንምጥያሽ እንታይ እንታይ ፀገማት ኣጋጠሙዎን? ከመይ ከ ተዋጊኣንኦ?

ወይዘሮ ኤልሳቤጥ- እቲ ስራሕ ንምጅማር ብዙሓት ፀገማት በዒሑሙኒ እዮም። ንሳ ደቂ ኣንስትዮ ናብ ደገ ኣውጊኦ ክትፅይቐልና እያ እናበሉታ ኣባጨዮምለይ እዮም። በዓልገዛይ እውን ሕጉስ ኣይነበረን። ንምውዳብ ዝመዝገብኩዎን ኣንስቲ እውን ሰብኡትና ክኸሩይልና እዮም ኢለን ምሳይ ንምስራሕ ድልዋት ኣይነበሩን። ድሓር ማሕበር ልምዓት ኣርቢሑም ሓደርቲ ኢትዮጵያ ዝተብሃለ ትካል ዝሃበኒ ዓርሕን ተፊንን ምስ ኣከፋፊልኩዎን ዕላማይ ሓበራዊ ልምዓት ምዃኑ ተረዲኣን ኣባይ ዝነበረን ሕማቕ ኣረኣእያ ተለዊጡ። በዚ እውን ኣብ ማሕበር ምውዳብ ረብሓ ከምዘለዎ ተረዲኣን።

መልመዲ - 5

ብመሰረት ምንጣብ ነዞም ዝሰጡሉ ሕታታት መልሱ።

1. ወይዘሮ ኤልሳቤጥ ሓጎስ ንሽልማት ዘብቅዑዎን ስራሕቲ እንታይ እንታይ እዮም?
2. ንዝለዓለ ወፅኢት ስራሕ ትምህርቲ ዓብይ ግደ ዘለዎ ምኃኑ ወ/ሮ ኤልሳቤጥ ከመይ ከምዝገለፅኦ ኣረድኡ።
3. መንግስቲ ንወ/ሮ ኤልሳቤጥ ንምብርታታዕን ካልኣት ከም መርኣያ ንክወስድኣንን እንታይ እንታይ ስጉምቲ ወሲዱ?
4. ወይዘሮ ኤልሳቤጥ እንተተኾነ እቲ ሽልማት እንታይ ዓይነት ስምዒት መሕደረልኩም ?

ንዝለዓለ ወፅኢት ስራሕ መሰረቲ ኣብ ዝተዋፈርናሉ ዓይነት ስራሕ ዝህልወና ንጥፈታዮ። እቲ እንሰርሖ ስራሕ ንምንታይ ከምንሰርሖ እንተፈለጥና፣ከመይ እንተሰራሕናዮ ዝበለፀ ወፅኢት ከምንረኽብሉ ተማራሚርና እንድሕር በጊሕናሉ፣ ካብ ካልኣት ተሞክሮ እንድሕር ወሲድና፣ ከምኡውን ተማሂርና ፍልጠትና እንድሕር ኣማዕቢልና ወፅኢት ስራሕና ዝለዓለ ይኸውን።

ብኻሊእ መዳይ ድማ ዝለዓለ ወፅኢት ስራሕ ኣብ ውሽጡ መንፈስ ንሕንሕ ዝሓዘ እዩ። እዚ ካብ ካልኣት ዝሓሸ ኮይንካ ምርካብን ብወፅኢት ስራሕ ንባዕልኻን ንስድራኻን ንሃገርኻን ምጥቃም ዝሓወሰ እዩ። ንኣብነት ታሪኽ ወይዘሮ ኤልሳቤጥ እንተሰተወዲልና ፍልጠተንን ክእለተንን ብምምዕባል ተሞክሮ ካልኣት ብምውሳድ፣ ከምኡውን ነጠፊን ብምስራሕ መነባበሮኣን ኣመሓይሽን እየን። ካብዚ ንላዕሊ ኣብ ከባቢኣን ዝነብራ ኣንስቲ ብማሕበር ብምውዳብ መነባበሮኣን ክመሓየሽ ምግባር ክኢለን እየን።

ከምኡውን ንዝለዓለ ወፅኢት ስራሕ ክብሪ ምሃብ፣ ንተግባራዊ ፍፃመታትን ወፅኢትን ካልኣት ሰባት ኣፍልጦ፣ ክብርን ናእዳን ምሃብ ከምዝግባእ የርኢ። ንስራሕቲ ሰባት ክብሪ ምሃብ ስልጡን ናይ ምኃን ምልክት ጥራሕ ከይኮነስ ወፅኢታዊ ዝኾኑ ሰባት ክበረታትዑን ዝበለፀ ክስርሑን ይሕግዮም። ሰባት ኣብሊጾም ብዝሰርሑ መጠን ድማ ዕብየት ሃገር ይሳለጥ።

መልመዲ - 6

ነዚም ዝስጢኡ ሕብረታት መልሱ

1. ዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ንምምጻእ እንታይ ክትገብሩ ኣለኩም?
2. ዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ኣብ ውሽጡ ከመይ ኢሉ መንፈስ ንሕንሕ ይህልዎ? ኣብርሁ።

8.3 ዓርሰ እምነት

8.3.1 ዓርሰ እምነት ንዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ንምብቃፅ ዘለዎ ወሳኒ ግደ፤

- ዓርሰ እምነት ንዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ከመይ የብቅዕ?

ራእይ ዘለዎም ሰብ ሓዳር

ኣይተ ሙሉ-ኣለም ብርሃነ ኣብ ክልል ኣምሓራ ኣብ ነጃም ተወሊዶም። እስካብ 12 ክፍሊ ስራሕ ትምህርቲ ተማሂሮም እዮም። ኣይተ ሙሉ ኣለም ኣብ 1967 ዓመተ ምህረት ዝነበረ ወፍሪ “ዕድገት በሕብረት የዕውቀትና የስራ ዘመቻ” ተባሂሉ ዝፍለጥ ተኻፋሊ ነይሮም። ሃገራዊ ፈተና 12 ክፍሊ ወሲዶም ዝድለ ውፅኢት ኣይረኽቡን። ኣብቲ እዋን ብዝበፀሐም ፀገም ከይተዳናገፀ ብዝነበሮም ዓቕሚ ፍልጠትን ገንዘብን እንታይ ክሰርሑ ከምዝኸእሉ ገምጊሞም። ኣብቲ እዋን ካብ ስድርኦም ዝተምሃሮ ፍልጠት ሙያ ግብርና ነይሮም። እዚ ፍልጠቶም ብዝረኽቡዎ ዘመናዊ ትምህርቲ ኣራጉዶም እንተሰራሖም ፅቡቕ ውፅኢት ከምፅኡ ከምዝኸእሉ ተገንዚሞም። ኣብ ገፀር ዝነበሩ ስድረኦም ካብ ዝተፈላለዩ ድሑራት ኣተሓሳስባታት ንምንጋፍን ስርዓት ኣመጋግባኦም ንምቕያርን ከምዝኸእሉ ኣሚኖም። ኣብቲ እዋን በዚ ውሳኔኦም ዝፈልጥዎም ሰባት ሙሁር ኣብ ከተማ ስራሕ ቢሮ ይሰርሕ እምበር ከመይ ገይሩ ሓረስታይ ይኸውን ኢሎም ሓምየዎም። ኣይተ ሙሉ-ኣለም ድማ ብቅዋዎም ፀኒዖም ስራሕ ማሕረስ ቀፀሉ። ፅንሕ

ኢሎም እውን 12 ክፍሊ ወዲአን ኣብ ገፀር ምስ ወለደን ይነብራ ምስ ዝነበራ ምስ ወይዘሮ ውብኣለም መንግስቲ ሓዳር ኣጣይሾም።

ኣይተ ሙሉኣለምን ወይዘሮ ውብኣለምን ካብ ፈለማ ኣንፈቶም ገምጊሞም ምስራሕ ኣብ ዝኸእልዎም ስራሕቲ ባዕላቶም ተኣማሚኖም ስለዝተልዓሉ ብስራሕቶም ውዕኢታዊ ኮይኖም። ንባዕሎም፣ ንሰድርኦምን ንክባቢኦምን ካብኡ ሓሊፋ ንሃገሮም ዝሰዓበ ረብሓ ዘለዎ ስራሕቲ ብምፍፃሞም ዝተፈላለዩ ሽልማታት ረኺቦም። ብፍላይ ድማ ኣብ 1997 ዓመተ ምህረት ብዝተገበረ ሓምለዎይ ወፍሪ ብሃገርለኽ ሽልማት 3^ይ ብርኪ ንምቕባል ኪኢሎም እዮም። ሕዚ እውን ብብእዋኑ ዓቕሞም ብምምሕያሽ ዝበለፀ ስራሕቲ እንዳሰርሑ ይርከቡ።

መልመዲ - 7

- ኣብቲ ዝቐፈበ ምንጣብ ተደራኽኡም ነዞም ዝሰፊሱ ሕቶታት መልሱ።
1. ኣይተ ሙሉኣለምን ወይዘሮ ውብኣለምን ዓርሰ እምነት ክህልዎም ዝገበሮም እንታይ እዩ?
  2. ኣይተ ሙሉ ኣለምን ወይዘሮ ውብኣለምን ናብ ሃገረሱብ ንምኻድ ዝኣተዎ ውሳኔ ብዝግባእ ዝተሓሰበሉ ድዩ? ከመይ? ምክንያት ብምሃብ ኣብርሁ።

ባህርይ ዓርሰ እምነት ክንወለድ ከለና ብተፈጥሮ ሒዝናዮ እንመፅእ መፍለይና ኣይኮነን። እኳድኣስ ምስተወለድና ብዝተፈላለዩ ምክንያታት እንጥርዮ ባህርይና እዩ። ዝኾነ ይኹን ሰብ ካብ ዝወለድ ኣትሒዞ ምስ ሰድርኡን ምስ ክባቢኡን ካብ ዝህልዎ ርክብ ከምኡውን ኣብ ቤት ትምህርቲ ብዝረኸቦ ስራሕ ትምህርቲ ፍልጠት ይዕጠቕ። ብፍልጠቱ ምስራሕ ዝኸእሎምን ዘይኸእሎምን ነገራት ኣለው። ፡ ኣካላዊ ጥንካረውን ከምኡ ኣብ ከይዲ ሂወት እንዳተለዎዎ ዝኸይድ መግለፂ ዓርሰ እምነት እዩ። ስለዚ ስምዒት ዓርሰ እምነት ሓደ ሰብ እዞም ዓቕምታትን ክእለታትን ፈሊኻ ካብ ምፍላጥ ዝፍልፍል እዩ። ጥንኩር ጎድኒ ብምጉልባት ድኹም ጎድኒ ከኣ ብምምሕያሽ ስምዒት ዓርሰ እምነት ምዕባይ ይከኣል እዩ።

መልመዲ - 8

ኣጠቃላይ ገበሬዎቹ ሕብረታት ተመያዮሙ።

1. ባህርይ ዓርሰ እምነት ከመይ ይምዕብል?
2. ዓርሰ እምነት ዘለዎ እንታይ እንታይ ባህርያት ኣለውዎ?

8.3.2 ኣተሓሳስባን ኣረኣእያን ካልኣት ብግልፅን ብግቡእን

ብምትእንጋድ ኣረኣእያኻን እምነትካን ብፅንዓት ምስጎም

- ኣረኣእያኻ ብፅንዓት ምስጎም እንታይ ማለት እዩ?

ኣተሓሳስባን ኣረኣእያን ካሊእ ሰብ ብግልፅን ብግቡእን ብምትእንጋድ ናይ ባዕልካ ኣረኣእያን እምነትን ብፅንዓት ምስጎም ካብ ስምዒት ዓርሰ እምነት ይፍልፍል። እዚ መሰረታዊ ዝኾነ ባዕልኻ ናይ ምፍላጥ ከይዲ ኣብ ውፅኢታውነት ሂወት ወሳኒ ግደ ኣለዎ። ነዚውን ምክንያቱ ፀገም ብዙሓት ሰባት ዓቕሞም ፈልዮም ካብ ዘይምፍላጥ ዝተልዓለ እዩ። ዝኾነ ይኹን ሰብ ካብ ስፍዕ ትምህርቲ ምስካልኣት ኣብዘለዎ ርክብ፣ ወይ ብልምዲ ዘጥረዮ ናይ ባዕሉ ዝኾነ ክእለት ኣለዎ። እዚ ፈቲሹ ክፈልጥ እንተክኢሉ ኣብ ዓርሱ ንክተኣማመን ዘክእሎ ዓቕሚ ይህልዎ። ኣብ ዓርሱ ዝተኣማመን ሰብ ከዓ ድክመታቱን ሕፃናታቱን ስለዝፈልጦም ነዞም ድክመታት ንምምሕያሽ ይፅዕር። ብዘለዎ ስምዒት ዓርሰ እምነት ድማ ስምዒት ታሕተዋይነት ስለዘይሓድሮ ግልፂ ናይ ምኻን ዓቕሚ ዝተዓደለ እዩ።

ብኻሊእ መዳይ ድምር ውፅኢት እዞም ክእለታት እዚኦም ሚዛናውነት የስዕብ። ሚዛናውነት ብምክንያት ዓርሰ እምነት ዝፍጠር መርኣያ ሰላማዊ ርክብን ምርድዳእን እዩ። ዓርሰ እምነት እንድሕር ኣጥሪና ምስ ካልኣት ንምርድዳእ ዓብይ ፅንቅፋት ዝኾነና ስምዒት ላዕለዋይነትን ስምዒት ታሕተዋይነትን ከምኡውን ነቐፌታ ናይ ምፍራሕ ስግኣት ምእላይ ንክእል ኢና። ምክንያቱ ኣረኣእያ ካልእ ሰብ ንምክባርን ናይባዕልና ኣረኣእያ ንምምዕባልን እንክእል ኣብ ዓረስና እንተኣማመን ሰባት እንትንኾን እዩ።

አረአጌያኝ ንምምዕባልን ብፅንዓት ንምፍፃምን ኮነ አረአጌያ ካልኣት ሰባት ንምድማፅ፣ ሚዛናዊ ኮይንካ ንምቕባልን ንዘይምቕባልን ፈለማ ዓርሰ እምነት ዘለና ዜጋታት ክንኮን ኣለና። ስምዒት ዓርሰ እምነት ንምምዕባል ትምህርቲ ቀንዲ መሳርሒ እዩ። ትምህርቲ ፍልጠት የጨብጥ፣ ኣተሓሳስባ የጎልብት፣ ዓርስኻ ንምፍላጥ የክእል እዩ። ዓርስና ክንፈልጥ ከለና ዓርሰ እምነት ይህልወና። ዓርሰ እምነት እንትህልወና ሚዛናዊ ንኸውን፣ ሚዛናዊ እንትንኮን ድማ ንካልኣት ከነዳምፅ ካብ ዘዳመፅናዮ ድማ ተረባሕቲ ምኃንን ንኸእል ኢና። ኣተሓሳስባታትን አረአጌያታትን ካልኣት ሰባት ብግቡእ ምድማፅን ምምዝዛንን ከምኡውን ረብሓ ዘለዎ ኮይኑ እንተተረኪቡ ክብሪ ምሃብን ኣብ ተግባር ምውዓልን ግቡእ እዩ። ብኻሊ እ መዳይ ኣተሓሳስባታትን አረአጌያታትን ካልኣት ሰባት ሓቂ ኮይኖም እንተዘይተረኺቦም ጌጋ ምኃንም ብትዕግስቲ ምርዳእን እቲ ሓቂ ዝኾነ ቅዋም ብትረት ንካልኣት ምርዳእን ዘመናዊን ዝሰልጠንን ሰብ ዝገብር ተግባር እዩ።

መልመዲ - 9

ነዘም ዝኸፈሱ ሕቶታት መልሱ።

1. ምስ ሰባት ኣብ ዝህልወና ርክብ ሚዛናዊ ንምኃን ዘኸእለና እንታይ እዩ?
2. ሓዲ ሰብ ዓርሰ እምነት ንኸህልዎ ዓቕሙ ክፈልጥ ኣለዎ ዝተብሃለ ንምንታይ እዩ? ተመያየጥሉ።

መጠቻለሊ

ዓርስኻ ናይ ምኽኣል ባህሊ ምምዕባል ካብ ፅግዕተኛነት ንምንጋፍን ኣብ ዓርስና ናይ ምትእምማን ዓቕምና ንምምዕባልን ንክእል ኢና። ፅግዕተኛነት ብመንነትና ንኸይንኾርዕ፣ ሓሳባትና ብዘይ ስክፍታ ንኸይንገልፅ ዕንቅፋት እንዳኮነ ዓቕሚ ዓርሰ እምነትና ዝቐትል ፀገም እዩ።

ንግዲ ኮንትሮባንድ እቲ ሓደ ኣተሓሳስባ ፅግዕተኛነት ስዒቡ ዝመፅእ ሃገርን ህዝብን ዝኅድእ ገበን እዩ። ስለዝኾነውን ብመንግስትን ሕብረተሰብን ሓበራዊ ፃዕሪ ክንቀል ኣለዎ።

ፅግዕተኛነት ኅዳእነቱ ፈሊጥና ብትረት እንተተኸላኸሊናዮን ስምዒት ዓርሰ እምነት፣ እንተማዕቢልናን ንዝለዓለ ውፅኢት ንበቅዕ ኢና። ኣብ ዓርሱ ዝተኣማመን ሰብ ንዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ካልኦት ክብሪ ብምሃብ ዝበለፀ ክሰርሑ የበረታታዕ። ብካሊእ ገፅ ኣተሓሳስባን ኣረኣእያን ካልኦት ብግልፅነትን ብግቡእን ብምትእንጋድ ናይ ባዕልና ኣረኣእያን እምነትን ብፅንዓት ምስጓም ዘመናዊ ኣተሓሳስባ፣ ከምኡውን ኣብ ዓርሱ ዝተኣማመን ሰብ ዝፍፁሞ ተግባር እዩ።

ኣገደስቲ ቃላት

- ዘይምርግጋእ - ልዕልን ትሕትን ምባል
- ኢድ ብኢድ - ሓደ ጥፍኣተኛ ጥፍኣት እናፈፀመ እንዳሃለወ ሽዑንሽዑ ናይ ምሓዝ ኩነታት
- መጋባእያ - ክትዕ ፍርዲ ዝካየደሉ መድረኽ
- ብይን - ፍርዲ

መጠቻለሊ ሕቶታት

1. እዞም ዝሰዕቡ ሙሉእ ሓሳባት ዝሓዝዎ ሓሳብ ልክዕ እንተኾይኑ ‘ሓቂ’ልክዕ እንተዘይኮይኑ ‘ጌጋ’ እናበልኩም መልሲ ሃቡ።
  1. ዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ዘርኣዊ ውርሲ እዩ።
  2. ባህሊ ዓርስኻ ምኽኣል ውፅኢት ፃዕሪ ነዊሕ እዋን እዩ።
  3. ህርኩት ሰብ ፃዕሪ ክገብር ዘለዎ ሽልማት ክሳብ ዝረክብ ጥራሕ እዩ።

- 4. ንዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ትምህርቲ ዝህቦ ሓገዝ ትሑት እዩ።
- 5. ሓሳብ ካልኦት ምትእንጋድ መግለጺ ፅግዕተኛነት እዩ።

II. ኣብ ትሑቲ “ሀ” ን ንዝተዘርዘሩ ሓሳባት ዝሰማማዕ ካብ “ለ” ብምምራፅ ኣዛምዱ።

ሀ

ለ

1. ፅግዕተኛነት ምውጋድ	ሀ. ንዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ዝነጥፍ
2. ፅግዕተኛ ኣተሓሳስባ	ለ. ንዝለዓለ ስራሕ ዝወሃብ መበረታትዒ
3. ንሃገር ዝረብሑ ዜጋታት	ሐ. ዓርሰ እምነት የማዕብል
4. ሽልማት	መ. ንዝለዓለ ውፅኢት ምስራሕ
	ረ. ብዓቕምኻ ምስራሕ እናተኸኣለ
	ካለእ ሰብ ኸስርሐልካ ምዕባይ

III. ነዞም ዝሰዕቡ ክፍቲ ቦታታት ብዝሰማማዕ ቃል ወይም ሓረግ ምልኡ

- 1. ንባዕልኻ ዘድልዩ ነገራት ብናይ ዓርሰኻ ዓቕሚ ምስራሕ _____ እዩ።
- 2. ዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ንዘርአዩ ሰባት ዝወሃብ መበረታትዒ _____ ይበሃል።

IV. ነዞም ዝሰዕቡ ሕቶታት ካብቶም ዝተውሃቡ መማረጺታት እቲ መልሲ እዩ እትበልዎ ምረፁ።

- 1. ዓርሰኻ ምክኣል
  - ሀ. ኣካልካ ብስፖርት ምጥንካር እዩ።
  - ለ. ንካልኦት ምእዛዝ እዩ።
  - ሐ. ዓቕምኻ ዝፈቐዶ ባዕልኻ ምስራሕ እዩ።
  - መ. ኩሎም መልሲ እዮም።
- 2. ዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ
  - ሀ. ሓደ ስራሕ ካልኦት ካብ ዝሰርሐዎ ኣብሊፅካ ምስራሕ እዩ።
  - ለ. ኣብ ዝተዋፈርካሉ ዓውደ ስራሕ ንነዊሕ ግዜ ምስራሕ እዩ።
  - ሐ. ብልመና ይኹን ብስርቂ ወይ ብምስራሕ ምህፍታም እዩ።
  - መ. ሀን ለን መልሲ እዮም።

3. አተሓሳስባ ዕግዕተኛነት

ሀ. ምሳና ዝተወለደን ክሳብ እንመውት ምሳና ዝነብርን ተፈጥሮአዊ ህያብ'ዩ።

ለ. ዓርስኻ ብምኽኣል ይጉልብት

ሐ. ንሃገርን ንወገንን ዝጎድእ እንትኾነ እውን ንውልቀሰባት ዝረብሑ እዩ።

መ. ውልቀሰብን ሃገርን ይጎድእ።

4. ካብ ካልኦት ንምምሃር ድልዊ ዝኾነ ሰብ

ሀ. ዕግዕተኛ እዩ

ለ. ዓርሰ እምነት ዘለዎ ሰብ እዩ።

ሐ. ንዝለዓለ ውፅኢት ስራሕ ሓጋዚ እዩ።

መ. ለ እና ሐ መልሲ እዮም።

5. አቁሑ ኮንትሮባንድ ናብ ውሽጢ ዓዲ እንትኣትዉ።

ሀ. መንግስቲ መሰረት ልምዓታት ንምስራሕ ካብ ግብርን ቀረፊን ዝእክቦ ገንዘብ ስለዝሰእን ዕንቅፋት ልምዓት እዮም።

ለ. ዋጋ አቁሑ ስለዘረክስ ረብሓ ኣለዎ።

ሐ. አፅዋር ውግእን ሓደገኛ መድሓኒታትን ብሕቡእ ክኣትዉ ስለዝገብር ሰላምን ጥዕናን ህዝቢ ንክትዓናቐፍ ምክንያት ይኸውን።

መ. ካብ ለ ወፃኢ ኩሎም መልሲ እዮም።

V. ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት አሕፂርኩም መልሱ።

1. ዓርስኻ ናይ ምኽኣል ፃዕሪ ኣብ ዝኾነ ይኹን ብርኪ ዕድመ ምጅማር ይከኣል ዶ? ንምንታይ?

2. ብልፁል ውፅኢት ስርሖም ካብ ዝተሸለሙ ሰባት እንታይ ትፅቢት ይግበር?

3. ኮንትሮባንድ ኣብ ምጣነ ሃፍትን ማሕበራዊ ሂወትን ሃገር ዘስዕቦ ጉድኣት ግለፁ።